

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра теорії і методики фізичного виховання

Дипломна робота (проєкт)
магістра

з теми: «ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ РУХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УЧНІВ
ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ГІМНАСТИКИ»

Виконала: студентка 2 курсу, групи ФК1-М20
спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)
Альміз-Очеретна Каріна Анатоліївна
Керівник: Скавронський О.П., кандидат наук з
фізичного виховання та спорту, доцент
Рецензент: Зданюк В.В., кандидат педагогічних наук,
доцент

Кам'янець-Подільський – 2021 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ РУХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	8
1.1 Формування культури рухів в учнів закладів загальної середньої освіти як один із напрямів вдосконалення системи фізичного виховання	15
1.2 Основна гімнастика – базовий компонент інваріантної складової шкільної програми з предмету «Фізична культура», в результаті використання якого в учнів формуються основи культури рухової діяльності	18
1.3 Особливості розробки педагогічних технологій, які використовуються в системі фізичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти	23
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	30
2.1 Методи дослідження.....	30
2.2 Організація дослідження	35
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕДУМОВИ РОЗРОБКИ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ РУХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ	37
3.1 Передумови формування культури рухової діяльності в учнів закладів загальної середньої освіти засобами основної гімнастики	37
3.2 Рівень фізичного розвитку та фізичної підготовленості учнів п'ятих і шостих класів як основа прояву культури їхньої рухової діяльності	44
3.3 Соціально-педагогічні передумови формування культури рухової діяльності в учнів загальноосвітніх навчальних закладів	58
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

В.п.	–	вихідне положення
ЕГ	–	експериментальна група
ЗЗСО	–	заклад загальної середньої освіти
КГ	–	контрольна група
КПНУ	–	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
МОНУ	–	Міністерство освіти і науки України
МФГ	–	Міжнародна федерація гімнастики
МФСА	–	Міжнародна федерація спортивної акробатики
ОГ	–	основна гімнастика

ВСТУП

Актуальність теми. У державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти передбачено, що основною метою освітньої галузі “Здоров’я і фізична культура” є розвиток в учнів основної школи ключової здоров’язбережувальної компетентності шляхом набуття навичок збереження і зміцнення здоров’я та дбайливого ставлення до нього. Однак, як свідчать результати досліджень, лише 20 % дітей шкільного віку можна вважати здоровими, у 56 % школярів виявлено незадовільний стан фізичної підготовленості [34, 49, 57]. Більшість науковців вважають, що така ситуація зумовлена зниженням рівня рухової активності школярів [28], недотриманням у режимі навчального дня фізіологічного нормованого рівня розумового та фізичного навантаження [6, 55], а також відсутністю в учнів належної мотивації до занять фізичними вправами [17, 22].

Вирішення означених вище проблем можливе, на думку спеціалістів [37, 62], за рахунок формування в учнів певного рівня особистісної фізичної культури, базовим елементом якої є культура їхньої рухової діяльності [1, 28, 56], яка містить, з одного боку, техніку виконання рухових дій, а з другого – стосується сфери мотивів, потреб і цінностей. Проте, якщо у спеціальній науковій і методичній літературі [1, 28, 57] проблему формування культури рухової діяльності досліджено досить послідовно, то практичний аспект цих напрацювань потребує значної уваги сучасних дослідників. Аналіз навчальних програм свідчить, що поняття «культура рухів» використовується лише в початковій школі, а його суть залишається нерозкритою. У перших – четвертих класах формування культури рухів є початковим етапом фізичного виховання і навчання дітей, на якому приділяється увага комплексному розвитку їх рухової активності і формується загальна рухова компетенція. В основній школі завдань щодо формування в учнів культури рухової діяльності програмою не передбачено. Тобто в навчальному матеріалі для учнів п’ятих – дев’ятих класів

фактично не передбачено продовження формування культури рухової діяльності. Саме така теоретико-практична колізія зумовлює проблемну ситуацію цього кваліфікаційного дослідження.

У процесі формування культури рухової діяльності важливу роль відіграє інваріантна складова сучасних шкільних програм з дисципліни «Фізична культура», яка ґрунтується на засобах основної гімнастики. Попри дослідженість окремих питань, використання засобів основної гімнастики у процесі фізичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти [16, 63], змістовно-методичні умови її ефективного застосовування у процесі формування культури рухової діяльності учнів основної школи залишаються невивченими. Окрім цього, практика свідчить про необхідність додаткового аналізу проблеми формування культури рухової діяльності в учнів основної школи. Сьогодні залишаються усе ще не визначеними критерії оцінювання рівня сформованості в учнів п'ятих і шостих класів культури рухової діяльності, не з'ясовано програмно-методичні, організаційні та соціально-педагогічні умови формування культури рухової діяльності у школярів, не визначено роль засобів основної гімнастики у процесі формування культури рухової діяльності учнів основної школи, відсутня наступність у формуванні в учнів «культури рухів» від початкової до старшої школи.

Потреба вирішення означених вище проблем зумовила вибір теми кваліфікаційного дослідження «Формування культури рухової діяльності в учнів п'ятих і шостих класів засобами основної гімнастики».

Об'єкт дослідження – культура рухової діяльності учнів закладів загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – процес формування культури рухової діяльності в учнів п'ятих і шостих класів.

Мета дослідження – удосконалити процес формування культури рухової діяльності в учнів п'ятих і шостих класів.

Завдання дослідження:

1. Узагальнити дані сучасної наукової та методичної літератури щодо проблеми формування культури рухової діяльності в учнів закладів загальної середньої освіти.

2. Виокремити змістовно-методичні умови формування культури рухової діяльності в учнів п'ятих і шостих класів.

3. З'ясувати ставлення учнів до фізкультурно-оздоровчої діяльності, а також оцінити рівень їхнього фізичного розвитку та фізичної підготовленості.

4. Розробити технологію формування культури рухової діяльності в учнів п'ятих і шостих класів на основі використання засобів основної гімнастики.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використано методи теоретичних та прикладних досліджень у сфері фізичного виховання: аналіз літературних джерел та документальних матеріалів здійснено для виявлення сучасного стану змістових компонентів фізичного виховання школярів та особливостей використання засобів основної гімнастики у процесі формування в них культури рухової діяльності; соціологічні методи (опитування) були спрямовані на визначення мотивації учнів п'ятих і шостих класів до занять фізичними вправами; медико-біологічні методи використано для оцінювання рівня фізичного розвитку учнів п'ятих і шостих класів; метод експертного оцінювання застосовано для визначення рівня компетентності виконання учнями вправ основної гімнастики; педагогічні методи (тестування, експеримент) використано для оцінювання рівня фізичної підготовленості учнів п'ятих і шостих класів; методи математичної статистики застосовано для обробки експериментального матеріалу й оцінювання достовірності отриманих даних.

Практичне значення результатів дослідження полягає у використанні отриманих результатів для удосконалення підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 014 Середня освіта (Фізична культура) та 017 Фізична культура і спорт в рамках вивчення освітніх компонентів «Теорія та методика фізичного виховання», «Теорія та методика викладання гімнастики», «Теорія та методика гімнастики», «Теорія і методика юнацького спорту», а також при викладанні дисципліни «Фізична культура» на

спеціальностях нефізкультурних факультетів; у впровадженні розробленої технології в практику фізичного виховання учнів п'ятих і шостих класів закладів загальної середньої освіти, що сприяє формуванню в них високого рівня культури рухової діяльності. Технологію формування культури рухової діяльності в учнів п'ятих і шостих класів засобами основної гімнастики можна використовувати в системі фізичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти України як один із напрямів удосконалення урочної форми.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на звітній науковій конференції студентів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський 05-06 жовтня 2021 року).

Публікації. Результати дослідження за темою кваліфікаційної (дипломної) роботи магістра висвітлені в одній науковій публікації.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Роботу викладено на 77 сторінках, з яких 67 основного тексту, вона містить 6 рисунків та 5 таблиць. Дипломна робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, практичних рекомендацій та зі списку 79 використаного літературного джерела.

ВИСНОВКИ

1. Результати аналізу спеціальної літератури свідчать, що поняття «культура рухів» використовують лише в початковій школі, і суть його не розкрита. В основній школі завдання щодо формування в учнів культури рухової діяльності програмою не передбачено. Тобто в навчальному матеріалі для учнів п'ятих – дев'ятих класів фактично не передбачено продовження формування у школярів культури рухової діяльності. Для вирішення означеної проблеми науковці пропонують удосконалювати зміст урочної форми фізичного виховання школярів. Результати аналізу також встановили, що базовим компонентом шкільної програми з предмета «Фізична культура» є основна гімнастика, що потребує додаткового вивчення змістовно-методичних умов її ефективного застосування у процесі формування у школярів культури рухової діяльності. Для цього потрібно розробити технології, використання яких забезпечувало б реалізацію завдань шкільної програми з дисципліни «Фізична культура», зокрема і щодо формування в учнів культури рухової діяльності засобами основної гімнастики.

2. Результати дослідження довели, що основними змістовно-методичними умовами формування культури рухової діяльності в учнів п'ятих і шостих класів у процесі освоєння програмного матеріалу з дисципліни «Фізична культура» є сформованість у них базового рівня культури виконання рухів, як наслідок опанування школи рухів у початковій школі; систематичність використання вправ основної гімнастики на уроках фізичної культури та в повсякденному житті, що забезпечує відповідний рівень фізичного здоров'я; рівень мотивації до фізкультурно-оздоровчої діяльності.

3. Результати дослідження ставлення учнів до уроків фізичної культури показали таке: у середньому 46,9 % опитаних учнів відвідують уроки фізичної культури без особливого бажання; найбільший інтерес у школярів викликає використання на уроках фізичної культури спортивних ігор, що відзначили 53,0 %

респондентів. За період навчання у школі в учнів спостерігається зниження інтересу до використання на уроках фізичної культури рухливих ігор (естафети, «Веселі старти» і т.д.) з 65,2 % у четвертих класах до 60,1 % у п'ятих – дев'ятих класах і до 30,9 % у десятих – одинадцятих класах. Результати дослідження також свідчать про те, що у школярів за час навчання в школі збільшується інтерес до використання на уроках фізичної культури вправ основної гімнастики як засобу оздоровлення з 44,0 % у четвертих класах до 46,9 % у п'ятих – дев'ятих класах і до 60,6 % у десятих – одинадцятих класах. Суб'єктивне оцінювання учнями частини різних форм рухової активності в загальному обсязі їхньої добової активності виявило, що за період навчання в школі збільшується важливість у цьому процесі уроку фізичної культури (від 27,2 % у четвертих класах до 62,0 % у десятих – одинадцятих класах).

4. Проведений комплексний аналіз фізичного розвитку учнів п'ятих і шостих класів загальноосвітніх навчальних закладів та їхніх функціональних можливостей свідчить, що середні показники фізичного розвитку (зріст, маса тіла, індекс Кетле, обхват грудей) хлопців та дівчат, які навчаються в п'ятих і шостих класах, відповідають наявним нормам. Рівень функціональних можливостей хлопців п'ятих класів та хлопців, які навчаються в шостих класах, оцінений за пробами ЖЄЛ, Штанге, Руфф'є, знаходяться нижче від відповідних норм, окрім результатів проби Генча, які є вищими за встановлені норми. Рівень функціональних можливостей дівчат, які навчаються в п'ятих і шостих класах, оцінений за результатами означених вище проб, знаходиться на нижчому від установлених норм рівні.

5. За результатами комплексного оцінювання рівня фізичної підготовленості учнів п'ятих і шостих класів загальноосвітніх навчальних закладів (хлопці та дівчата) відповідно до загальноприйнятих оцінних шкал виявлено, що розвиток швидкісно-силової підготовленості («Стрибок вгору з місця») відповідає середньому рівню; розвиток швидкісних здібностей знаходиться на низькому («Біг на місці 5 с») та середньому рівнях («Хват гімнастичної палиці Дітріха, що падає»); розвиток гнучкості («Шпагат на праву

ногу», «Шпагат на ліву ногу», «Викручування палиці») – на низькому рівні; розвиток координаційних здібностей («Статична рівновага за методикою Яроцького», «Тест для оцінки рухової пам'яті») – на низькому рівні; розвиток витривалості («Гарвардський степ-тест») – на низькому та середньому рівні; розвиток силової підготовленості, оціненої за тестами «Піднімання ніг у висі» та «Згинання і розгинання рук в упорі лежачі», – на середньому та низькому рівні.

6. Результати всього комплексу проведених досліджень з упровадження технології «Основна гімнастика в школі», спрямованої на формування в учнів культури рухової діяльності, свідчать про її ефективність. Учні п'ятих і шостих класів експериментальних груп порівняно з учнями контрольних груп продемонстрували в цілому достовірно кращі результати в тестах, які застосовували для оцінювання розвитку у них фізичних якостей:

– у тесті на визначення швидкісно-силових якостей виявлено статистично достовірну різницю результатів у дівчат ($t_p=2,7$; $p<0,05$) і хлопців ($t_p=2,5$; $p<0,05$) п'ятих класів; у дівчат ($t_p=3,1$; $p<0,01$) і хлопців ($t_p=3,7$; $p<0,01$) шостих класів;

– у тесті на визначення сили встановлено статистично достовірну різницю результатів у дівчат ($t_p=2,1$; $p<0,05$) і хлопців ($t_p=2,2$; $p<0,05$) п'ятих класів; у дівчат ($t_p=3,9$; $p<0,01$) і хлопців ($t_p=4,2$; $p<0,01$) шостих класів;

– у тесті на визначення швидкості отримано статистично недостовірну різницю результатів у дівчат ($t_p=0,3$; $p>0,05$) і хлопців ($t_p=1,5$; $p>0,05$) п'ятих класів; у хлопців ($t_p=1,4$; $p>0,05$) шостих класів; окрім дівчат ($t_p=3,5$; $p<0,01$) шостих класів, у яких різниця результатів є статистично достовірною;

– у тесті на визначення спритності виявлено статистично достовірну різницю результатів у хлопців п'ятих класів ($t_p=2,2$; $p<0,05$); у дівчат ($t_p=2,1$; $p<0,05$) і хлопців шостих класів ($t_p=4,9$; $p<0,01$); окрім дівчат п'ятих класів, у яких різниця результатів є статистично недостовірною ($t_p=1,0$; $p>0,05$);

– у тесті на визначення гнучкості встановлено статистично достовірну різницю результатів у дівчат ($t_p=2,5$; $p<0,05$) і хлопців ($t_p=3,8$; $p<0,01$) п'ятих класів; у дівчат ($t_p=3,8$; $p<0,01$) і хлопців ($t_p=4,1$; $p<0,01$) шостих класів;

– у тесті на визначення швидкісної витривалості отримано статистично достовірну різницю результатів у дівчат ($t_p=6,8$; $p<0,01$) і хлопців ($t_p=4,7$; $p<0,01$) п'ятих класів; у дівчат ($t_p=2,7$; $p<0,05$) і хлопців ($t_p=2,4$; $p<0,05$) шостих класів.

Після впровадження технології суттєво поліпилася якість виконання учнями п'ятих і шостих класів вправ основної гімнастики, про що свідчать результати експертного оцінювання:

– в учнів п'ятих класів експериментальної групи порівняно з контрольною оцінка виконання стройових вправ поліпилася на 0,75 бала (19,1 %), різновидів ходьби – на 0,82 бала (20,2 %), різновидів бігу – на 0,86 бала (22,3 %), комплексу загальнорозвивальних вправ у русі – на 0,62 бала (15,5 %), комплексу загальнорозвивальних вправ на місці – на 0,86 бала (20,5 %), оцінювання реакції організму школярів на фізичне навантаження – на 0,5 бала (12,0 %);

– учні шостих класів експериментальної групи порівняно з контрольною більш якісно виконують вправи основної гімнастики. Так, оцінка виконання стройових вправ поліпилася на 1,18 бала (28,4 %), різновидів ходьби – на 1,22 бала (28,4 %), різновидів бігу – на 0,86 бала (20,1 %), комплексу загальнорозвивальних вправ у русі – на 0,87 бала (19,8 %), комплексу загальнорозвивальних вправ на місці – на 0,84 бала (19,4 %), оцінювання реакції організму школярів на фізичне навантаження – на 0,74 бала (16,4 %).

Результати впровадження технології формування культури рухової діяльності свідчать про те, що в експериментальних групах порівняно з контрольними підвищився рівень мотивації учнів до фізкультурно-оздоровчої діяльності. Так, кількість учнів п'ятих класів експериментальних груп, які усвідомлюють корисність для їхнього здоров'я занять фізичними вправами, збільшилася з 42 до 58 %; шостих класів – з 36 до 61 %. У відповідних контрольних групах ситуація при повторному опитуванні майже не змінилася: п'ятий клас – 42 % (до впровадження технології 40 %), шостий клас – 39 % (до впровадження технології 38 %). За період впровадження технології в експериментальних класах зросла кількість учнів, які відвідують заняття з фізичної культури з задоволенням. У п'ятому класі цей показник зріс від 74 до 88

%, а в шостому класі від 80 до 86 %. За результатами дослідження також виявлено, що після впровадження технології в експериментальних п'ятих класах порівняно з контрольними на 15 % зросла кількість учнів, які почали виконувати зарядку, у групі шестикласників така різниця становить 10 %.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева О., Гакман А. Організація рекреаційно-оздоровчої діяльності дітей віком 11–14 років в умовах дитячого табору відпочинку. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2012. № 4. С. 40-47.
2. Андрианов М. В. Спортивная специализация как современный подход к совершенствованию физкультурного образования школьников. Теория и практика физической культуры. 2014. №2. С. 9-12.
3. Аристова Л. С. Формування у старшокласників естетичного ставлення до мистецтва в процесі вивчення художньої культури: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Інститут проблем виховання АПН України. Київ, 2008. 25 с.
4. Бала Т. М. Комплексна оцінка впливу вправ чирлідінгу на фізичне здоров'я та рухову підготовленість школярів середніх класів : автореф. дис. ... канд. наук. фіз. виховання та спорту : [спец.] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Х., 2013. 22 с.
5. Бакіко І. В. Поєднання базової і варіативної частин програми з фізичної культури школярів : автореф. дис. ... канд. наук фіз. Виховання та спорту : [спец.] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Л., 2007. 17с.
6. 22. Боднар І. Ставлення учнів середнього шкільного віку до уроків фізичної культури. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки. – Луцьк, 2013. №1 (21). С 134-140.
7. Бубка С. Олимпийский спорт в обществе: история развития и современное состояние. Киев: Олимпийская литература, 2012. С. 238.
8. Булатова М. Олімпійській академії України – 25 років: сторінки історії та сьогодення. Наука в олимпийском спорте, 2016, 3. С.14-40.
9. Булатова М. Система олимпийского образования в Украине (1991–

2006): методология и практические результаты. Современный олимпийский спорт и спорт для всех. Материалы X междунар. науч. конгр, 2006. С. 38-40.

10. Булгаков О. І. Формування фізичної культури особистості учнів засобами фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі навчального дня : дис. ... канд. наук фіз. виховання та спорту : 24.00.02. Х., 2014. 227 с.

11. Ворона В. В. Ефективність застосування засобів лижної підготовки в системі урочних занять з фізичної культури підлітків : автореф. дис. ... канд. наук фіз. виховання та спорту : [спец.] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Х., 2014. 20 с.

12. Верховська М. В. Основи програмування занять з використанням фізкультурно-оздоровчих технологій у процесі фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Педагогіка психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2015. № 1. С. 17-24.

13. Галайдюк М. Формування здорового способу життя як складова соціальної політики держави. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2012. № 3. С. 123-126.

14. Гуслистова И. И. Аксиологическое измерение олимпийского образования. XI Междунар. науч. конгр. «Современный олимпийский спорт и спорт для всех». Минск, 2007. С. 20.

15. Дивинская Е. В. Олимпийское образование будущих специалистов физической культуры и спорта на основе личностно ориентированного подхода: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Волгоградская государственная академия физической культуры. Волгоград, 2003. 29 с.

16. Єлісеєва Д. Особливості рухової активності і стану здоров'я дітей старшого шкільного віку. Спортивний вісник Придніпров'я. 2014. № 3 (134). С. 106-110.

17. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2004. 212 с.

18. Єрмакова Т. С. Формування здорового способу життя школярів через призму фізичного виховання поза межами школи [історичний аспект].

Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. 2011. № 6. С.50-57.

19. Єрмолова В. М. Теоретико-практичні засади інтеграції олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту: 24.00.01. Національний університет фізичного виховання та спорту України. Київ, 2010. 27 с.

20. Закович М. М. Українська та зарубіжна культура: навч. посіб. Київ: т-во «Знання», 2000. 622 с.

21. Зеленська Н. О. Естетична й художня культура – найважливіші складові формування творчої особистості. Вісник Житомирського державного університету, 2014 (2). С. 74.

22. Іващенко С. Інноваційні підходи до занять фізичною культурою юнаків старшого шкільного віку. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2013. № 2. С. 77-81.

23. Исаев А. А. Олимпийская педагогика – система, процесс и метод воспитания (модельные характеристики): к концепции системообразующего этапа Всемир. студен. игр под патронажем МОК. Спорт для всех, 1998 С. 35-38.

24. Іванова О. І. Виховні можливості художньої культури та мистецтва у духовному розвитку особистості студентів. Духовність особистості: методологія, теорія і практика, 2011. С. 44-53.

25. Кашуба В. О. Біодинаміка постави школярів у процесі фізичного виховання : автореф. ... д-ра наук з фіз. виховання та спорту : [спец.] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». К., 2003. 35 с.

26. Кобринский М. Е., Кокашинский А. А. Олимпийское образование в Республике Беларусь. Мир спорта, 2003. С. 36-41.

27. Козина Ж. Л. Интеграция спорта, науки и искусства как реализация идей олимпизма. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, 2017 (147). С. 128-140. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://visnyk.chnpu.edu.ua/>

28. Козина Ж. Л., Ермаков С. С., Козин А. В., Козин С. В., Костырко

А. А. Спорт и искусство как единое проявление психофизических возможностей человека. Здоровье, спорт, и реабилитация, 2016. С. 52-59. Электронный ресурс. Режим доступа: <http://sportscience.org/index.php/health/article/view/460>

29. Круцевич Т., Ищенко О., Імас Т. Мотивація у учнів 6–9 класів до уроків фізичної культури. Спортивний вісник Придніпров'я. 2014. № 2. С. 68-72.

30. Круцевич Т. Нападій А., Трачук С. Періодизація фізичної підготовки школярів в умовах навчального процесу. Спортивний вісник Придніпров'я. 2014. № 1 (191). С. 60-67.

31. Кузьменко І. О. Розвиток координаційних здібностей школярів середніх класів з урахуванням функціонального стану сенсорних функцій : автореф. дис. ... канд. наук фіз. виховання та спорту : [спец.] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Х., 2013. 20 с.

32. Куликова Л. М. Олимпийское образование школьников в период педагогической практики. Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. 2003 (4). С. 15-16.

33. Кутек Т. Б. Етапи формування фізичної культури особистості. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2013. 3. С. 207-210.

34. Лекарска Н. Культура спортсменов и общество. Актуальные проблемы международного олимпийского движения. София, 1980. С. 290-302.

35. Лоу Б. Красота спорта. Междисциплинарное исследование. Перевод с англ. Моничева И. Л. Москва: Радуга, 1984. 256 с.

36. Лубышева Л. И. Интеграция спортивного и олимпийского воспитания в образовательном пространстве школы. Наука в олимп. спорте, 2007 (2). С. 36-40.

37. Манетти Дж. О достоинстве и превосходстве человека. АНО «Издательство «Политическая энциклопедия», 2014. 173 с.

38. Манолаки В., Будевич А. Олимпийское движение в контексте воспитательных ценностей. Наука в олимп. Спорте, 2007 (2) С. 22-25.

39. Матвеев С., Радченко Л., Щербашин Я. Олимпийское образование от

Древней Греции до современности. Наука в олимп. спорте, 2007 (2) С. 46-52.

40. Олимпийская повестка 2020. Электронный ресурс. Режим доступа: <http://coa.sportedu.ru/content/istoriya>

41. Олимпийская хартия. Міжнародний олімпійський комітет. В дії з 15 вересня 2017. 57 с. Электронный ресурс. Режим доступа: <http://noc-ukr.org/about/officialdocuments/olympic-charter/>

42. Петлеваний Г. Необходимость олимпийского образования школьников, его различных форм, средств и методов. II Междунар. форум «Молодежь–Наука–Олимпизм». Москва: Советский спорт, 2002. С. 163.

43. Платонов В. Н., Булатова М. М., Бубка С. Н. и др. Олимпийский спорт: в 2 т. Киев: Олимпийская литература, 2009 (1). 736 с.

44. Платонова В. Н. Энциклопедия олимпийского спорта. Киев: Олимпийская литература, 2004. Т. 3. 632 с.

45. Понятие культуры, художественной культуры, искусства Электронный ресурс. Режим доступа: www.tutoronline.ru

46. Пуйшиене Э. Принципы интегрирующей программы олимпийского образования детей и молодежи Литвы. Wychowanie fizyczne sport. 2002; Т. XLVI; Supl. Nr1; Cz. 21-2.

47. Пуйшиене Э. Структурные особенности общей программы олимпийского образования детей и молодежи Литвы. В: Практика олимпийского образования. Материалы II междунар. форума «Молодежь–Наука–Олимпизм». Москва: Советский спорт, 2002. С. 113.

48. Рубцов В. В., Поливанова К. Н. Образовательная среда школы как фактор психического развития учащихся. Москва: ПИРАО, 2007. С. 34-38.

49. Рыжкова С. Ф. Искусство как средство воспитания личности подростка. Духовність особистості: методологія, теорія і практика, 2011 (43). С.128-135.

50. Самаранч Х. А. Спорт, культура и искусство [Sport, Culture and The Arts] Москва, 1997 (1). С. 9-11.

51. Сергеев В. Н. Гуманистическая направленность реализации

олимпийского образования: автореф. дис. на соискание учен. степени кандидата наук по физ. воспитанию и спорту: 24.00.01. Российская государственная академия физической культуры. Москва, 2000. 20 с.

52. Содержание и понятие «Художественной Культуры». Электронный ресурс. Режим доступа: <http://worlds-culture.ru/index.php?action=full&id=49>

53. Солодовникова Е. Спорт и искусство. Спортивная энциклопедия систем жизнеобеспечения. Магистр-пресс. ЮНЕСКО, 2011. 1000 с.

54. Столбов В. В. Эволюция олимпийских идей от Пьера де Кубертена до Хуана Антонио Самаранча. Олимпийское движение и социальные процессы. Материалы V Всерос. науч.-практ. конф., посвященной 100-летию Международного олимпийского комитета. Москва, 1996. С. 22-28.

55. Столяров В. И., Баринев С. Ю., Орешкин М. М. Современный спорт и олимпийское движение в системе международных отношений: учеб. пособие. Москва: Анкил, 2009. 256 с.

56. Столяров В. И. Теоретическая концепция спортивно-гуманистического воспитания детей и молодежи. Гуманистическая теория и практика спорта. 3-й вып. Москва: Сургут, 2000. С. 21-79.

57. Сутула В. О., Бондар Т. С., Кочуева М. М. Здоров'я школярів як соціально-педагогічна проблема. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2010. № 17 (204). С. 295-305.

58. Томенко О. Зміни показників соматичного здоров'я старшокласників під впливом занять туризмом оздоровчо-рекреаційного спрямування. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2013. № 4. С. 57-61.

59. Утишева Е. В. Физкультурное образование: социально-педагогические и социологические аспекты: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Российская государственная академия физической культуры. Москва, 1999. 35 с.

60. 224. Чернявський М. В. Рекреаційно-оздоровчі технології у процесі фізичного виховання молодших школярів : автореф. дис. ... канд. наук з фіз.

виховання та спорту : [спец.] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». К., 2011. 20 с.

62. Чмиленко Ф. О. Посібник до вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень». Донецьк: РВВ ДНУ, 2014. 48 с.

63. Шиян О. Оптимізація рухової активності школярів у контексті впровадження інноваційних методик навчання. Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 18 : у 4-х т. Львів : ЛДУФК, 2014. Т. 4. С. 169-174.

64. Щербашин Я. С. Олімпійська освіта в системі формування гуманістичних цінностей школярів: дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01. Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. Київ, 2014. 200 с.

65. Ямщиков Ю. Н. Спорт как социально-культурное явление. Москва, 2010. 141 с.

66. Aggression. Violence-Aesthetics and Elite Athletes – Sport and Politics. Scientific Program Abstracts. Olympic Scientific Congress. 19–26 July, University of Oregon, Eugene, Oregon. 1984. 66 p.

67. Coubertin P. *Pedagogie sportive. Nouvelle*. Lausanne: Bureau international de Pedagogie sportive, 1919. p. 128.

69. From 1912 to 1948, Art Competitions Were Part of the Olympics. [Electronic resource]. Access mode: <http://mentalfloss.com/article/31269/1912-1948-art-competitions-were-part-olympics>.

70. Grupe O. *Olympismus und olympische Erziehung: Abschied von einer groben idée? Oympischer Sport – Rückblick und Perspektiven*, 1997. Schorndorf. Hofmann. P. 223-243.

71. [http://www/oldgreece/htm](http://www.oldgreece/htm).

72. <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>

73. McAloon J. Cultural Legacy: The Olympic Games as “World Cultural Property”. *The Legacy of the Olympic Games 1984–2000*. eds.: M. de Moragas, C. Kennett, N. Puig. Lausanne. 2003.

74. Müller N. *Die Olympische Idee Pierre de Coubertin und Carl Diem in*

ihrer Auswirkung auf die IOA [Doctoral Diss]. Graz; 1975.

75. Naul R. Olympische Erziehung. Aachen: Meyer&Meyer. 2007. p 88-93.

76. Paleologos C. Heracles (Hercules), the Ideal Olympic Personality. IOA. Report of the 22nd Session. Lausanne; 1985. P. 67.

77. Samaranch JA. Sport, Culture and The Arts // Olympic message, N26, april 1990, P. 7-13.

78. Strong Clinton. Marketing Olympism in the schools. Report of the International Sessions for Educationists 1973–1977–1979, Ancient Olympia. HOC, Athens, 1980. P. 378-381.

79. The Busan Action Plan. [Electronic resource]. Access mode: URL: <http://multimedia.olympic.org>